

Літаратурнае мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 90 (2256)
15 лістапада 1968 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

30 год БССР

«...ШТО Ё БАЦЬКІ РОДНАГА Ў ГАСЦЯХ»

ДНІ ГРОДЗЕНСКОЙ ВОБЛАСЦІ Ў МІНСКУ

У дзень прыезду гродзенцаў у Мінск пайшоў першы снег. Пульхны, нейкі нават «пеллы» пух задухліва кружыўся, асядаў на вуліцы і дамы, прыбраў, прыкарошаў асіды сквераў і вуліц, увачавіды ператвараў усё ў дэкараваны марозаў і снягурочкаў. І гэта надоеў непатурым каларыт, гораду.

З вазкала гродзенцы і мінчане пайшлі да помніка ўладзіміру Ільічу Леніну каля Дома Урада, каб аддаць даніну невямернай пашаны таму, чый светлы вобраз заўсёды ў сэрцы, з чым імем звязана шчасце кожнага чалавека і росквіт Прыняможскага краю. Да помніка ўспядаюцца яны, жывыя кветкі. Аб'яднаны хор выканаў песню аб Леніне.

Затым урачыстае працэсія накіроўваецца Леанідам Перамогі, да помніка тым, хто адстаў нашую свабоду і шчасце, прынесў нам выдатную зямлі. Зноў яны, яны, яны... Іх ускладаюць партыіны і савецкія кіраванні Гродзенскай вобласці, прадстаўнікі прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, інтэлігенцыя, творчыя работнікі. Мінчане называюць Герояў Савецкай Партыі Працы дырэктара саўгаса «Рось» Р. Шаўкова, майстра Гродзенскага тонкакунавага камбіната М. Чыслы-Абакава, настаўніцу Пароўскай сярэдняй школы М. Маніну і многіх іншых. Над плошчай Перамогі велічна плывуць Гімн Савецкага Саюза і Гімн Беларускай ССР, хор «Слаўся» Глінькі. І вось цішыня, хвіліна жалобнага маўчання.

Надоўга запамінацца мінчанам урачыстае адкрыццё Дзён Гродзенскай вобласці ў Мінску, якое адбылося ў зале філармоніі. Урачыстасці адкрыцця першых сакратар Мінскага гарадскога камітэта партыі В. Шаралаў. Гасцей цёпла вітала тэатрыца Мінскага тонкакунавага камбіната В. Саламаха, пісьменнік П. Пестрак, Герой Савецкай Партыі, заслужаная настаўніца шкول БССР А. Назей.

З вялікай увагай праслухалі прысутныя выступленне першага сакратара Гродзенскага абкома партыі І. Мікуловіча, які расказаў аб росквіце сёл і гарадоў вобласці за гады Савецкай улады, аб поспехах прамысловасці і сельскай гаспадаркі. Ад імя працоўных Гродзеншчыны ён уручае мінчанам пудоўную дэкаратыўную вазу, вырабленую ўмелямі шклозавода «Нёман». У суправаджэнні дзвюх прыгожых дзячэц у нацыянальнай вопратцы на сцэну падыходзіць наліскавік сельгасарцелі «Новае жыццё» Караліцкага раёна, вядомы спявак з Заложскага вакальнага ансамбля Аляксандр Моіза, уручае прадстаўнікам Мінска пісьмы карані былі аддзелена самадзейным артыстам Гродзеншчыны. На авансцэну выходзіць дзячэцкі ў малюнічым касцюме, чытаюць вершаванае прывітанне. Словы спадзяванна, што ім будзе ў Мінску, лібы «ў бацькі роднага ў гасцях», выклікаюць гарачыя алладзіменты ўсёй залы. Яны не змаюць ужо амаць на працягу ўсяго канцэрта, калі выступаў з малюнічымі вядомымі характэрнамі напісанымі «Беларусь, мая песня» народны ансамбль песні і танца «Нёман», калі сцэну займалі іншыя калектывы — Сморгонскі народны ансамбль песні і танца імя Агніцкага, Ваўкавыскі ансамбль песні і танца «Малодосці», намерны ансамбль скрыпачоў музычна-педагагічнага вучылішча, мужыцкае вакальнае гуртоў «Лісьце маша», вакальны квартэт, чытальнікі, спевакі Аліна Майсей, Язюк Бянько, Вера Худобцава, Данута Стаціна.

Фінал канцэрта, кантата В. Рунова «Партыя — слава», выкананая ўсім удзельнікам канцэрта, працягла ў апафэозе дружбе народаў, гімн партыі, спячэнне ўсёх нашых перамог.

Госці з Прыняможы 13 лістапада пабывалі на многіх буйнейшых прадпрыемствах, у навуковых і навукальных установах сталіцы.

Хлебам-саломоў сусцралі пасляноў Гродзеншчыны рабочыя, служачыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі завода халадзільнікаў.

Цёпла сустракалі гродзенцаў на аб'ектах вытворчым аб'яднанні «Прамень». Госці пабывалі ў цэху і аддзеле галаўнога прадпрыемства, наведалі філіял № 1 вытворчага аб'яднання. Сустрэча працягвалася ў клубе прадпрыемства. Знаёмыя і цікавыя канцэртнаму ансамблю «Нёман».

Дарогімі гасцамі былі пасляноў Гродзеншчыны і на тонкакунавым камбінате. Аб тым, з чым прыходзіць гродзенцы да юбілейнага фестывалю і КПБ, расказаў намеснік старшыні выканавага Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных С. Прыняжы. Пасля ўрачыстай часткі з вялікім поспехам выступіў Сморгонскі ансамбль песні і танца імя Агніцкага.

Пабывалі госці з Прыняможы і ў Сувораўскім ваяцкім вучылішчы, знаёмыя і з гістарычным музеем вучылішча, з умовамі жыцця і вучбы вядзюцца. Сярод гасцей быў Герой Савецкай Партыі першы сакратар Гродзенскага райкома партыі П. Данюк, чалавек ордэна Славы трох ступеняў, вядомы наліскавік сельгасарцелі «Зялёны» Навагрудскага раёна У. Амельяноў. Госці ўручылі сувораўцам сувеніры, сярод якіх быў і макет легендарнай з'яўшчы Усава, зроблены народным умельцам Гродзеншчыны С. Бякам.

Сувораўцы шчыра на апладзіменты. Асабліва цёпла прымаўлі выступленні Барусянскага народнага хору (калагас «Зара» Іўеўскага раёна), ансамбля танца Палаца культуры і тэатрышчынаў у Гродна, вакальнага ансамбля калгаса «Новае жыццё» Караліцкага раёна, салістаў Э. Волікава і Г. Канеўскага.

Гаворку пра гродзенскія мастацкія выстаўкі, што адкрыліся дзямі ў Мінску, мы пачнем з расказа пра суверенны кітск на другім паверсе Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Нам ім прыйшла туды, там толькі-толькі пачыналі распакоўваць вялізныя скрынкі, расстаўляць па вітрынах вырабы са шкла і крышталю, развешвалі пудоўныя вышываныя сукенкі вытворчосці Гродзенскай фабрыкі мастацкіх вырабаў.

Чаго-чаго тут толькі не было: тканіны пошлікі, абруссы, сукенкі з Ільняной тканіны з лаўсанам, якія карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў многіх краінах свету, пудоўнае шкло заводу «Нёман». Прыгожыя суверенныя кірабы паіроў Гродзенскай тэатрычнай фабрыкі, арыгінальныя будзельны з новымі візамі Гродзенскага аўтазавода — «Букет Нёмана» і «Мінскае бурштынае». Усё гэта ў прыгожай упакоўцы — аддзелена прывабнымі дэталімі, зроблена з сапраўдным мастацкім густам.

Аб творчасці мастакоў Гродзеншчыны расказаваў нам мастацкія выстаўкі, што адкрыліся ў мінскім салон-магазіне. Перш-наперш узражае майстэрства яе удзельнікаў. Узражае?

Дзе б імі выступалі ў Мінску самадзейныя чытальнікі з Гродна А. Пахалева, І. Золатава, А. Нушко — усюды іх вельмі цёпла прымаюць.

Удзельнікі харавой капэлы калгаса «Сцяг Савецкай» Навагрудскага раёна прыйшлі ў госці да работнікаў Мінскага завода халадзільнікаў.

У дзядучат з Барусянскага народнага хору (Іўеўскі раён) ісьць ціпер знаёмыя ў Мінскім суворавіцкім вучылішчы.

Фота Ул. КРУКА.

Не, напэўна, не тое слова. Мы прадчуваў, што гэтага выстаўка будзе цікавай і прадстаўнічай, бо добра ведаем творчы мастакоў Гродзеншчыны па шматлікіх рэспубліканскіх выстаўках. Імяні І. Пушкова, М. Плужніка, К. Віслоўча, В. Савіцкага, А. Захарова заўсёды прыягвалі увагу. Ліч іх работ нярэдка можна было сустрэць людзей, які абмяняліся думкамі, спрачаліся, з'яўляюцца проста любаваліся чужымі спалучэннямі колераў.

На выстаўцы-справадзачы гродзенцаў мы зноў сустракалі з работам гэтых вядомых мастакоў Прыняможы. Любаваўся чужымі пейзажамі І. Пушкова, «Прышлі ясна», «Перад дэжджом», «На Нёмане», К. Віслоўча — «Плоце з канюшынай», «Весна», «Поўдзень», М. Плужніка — «Першы снег», «Ля сівога Нёмана», «Вечар».

Прыёмам было сустрацца і з работамі маладых мастакоў з Гродна. М. Апіёна, якому мы больш ведалі як графіка і тэатральнага мастана. На гэтай выстаўцы мы ўбачылі як аднолькава жываціца, пазнаваліся з дзюма яго эцюдамі, вясёлымі намісам. Л. Налікаў з'яўляўся сорак лінаграмію — справадзачы аўтарнай канцэртнай групы на Гродзеншчыне: «Беларусь», «Васілець», «Каложка», «Гродна», «Шэфы». Малады гродзенскі скульптар В. Данюк у прадставіў работу «Гваздзікі» (чэпаканка на метале).

Фотамастэры Гродзеншчыны, работы якіх выстаўлены ў памяшканні Беларускай дзяржаўнай філармоніі, напэўна, як і ўсе жыхары Прыняможы, сьціпа краю, любяць сваю радку. Яны адмаюць яе ішчай і спакойнай, нават нейкай тэатрычнай уранку, шматгаласай і гаманай удзень, задуманай у вярцімні апроку. Яны разумюць і могуць перадаць прыгожасць роднай прыроды, яе інтымнасць, яе сімпіную прыгожасць. Асабліва прывабна ў гэтым сэнсе серыя фотаздымкаў В. Гофмана «Бярозны», «Гаспадар лесу», «Странка», «Зноў у родных мясцінах», «Да сонца».

Але, разумела, што, як і на выстаўцы, вяртасцю пачынаў і разна, на якой мы падоўгу прастойвалі перад партрэтамі людзей Гродзеншчыны. (Партрэт напісанага-песенніка А. Шындлюскага К. Віслоўча, «Брыгадзір Селіванав» В. Савіцкага і інш.). Фотамастэры галоўную увагу аддавалі людзям, тым, якімі ганарыцца Прыняможы. Тут і расказа аб будаўніцтве Капрапалткіма (серыя В. Кошкіна «На будаўніцтве Капрапалткіма»), і напэўна ў гумарам серыю В. Кошкіна («На Нёмане», «Сакрат здароўя», «Маржыкі на Нёмане», «Будзе гол», «На пры Карышчава»), якая расказвае аб спартыўным жыцці Гродна. Вельмі спадэбалі наведвальнікам партрэты старых бальшачкоў, створаныя В. Гофманам, «Маша» Е. Радасіева і інш.

У фале Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета адкрыта выстаўка дасягненняў народнай гаспадары Гродзенскай вобласці за гады Савецкай улады. У кінаатэатрах Мінска дэманструюцца мастацкія і хранікальна-дакументальныя фільмы аб Гродзеншчыне. З усім гэтым з цікавасцю знаёміцца мінчане.

Сёння вядарам у Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатры оперы і балета адбудзецца ўрачыстае закрыццё Дзён Гродзенскай вобласці ў Мінску.

УДЗЕЛЬНІКІ АГЛЯДУ — 200 КАЛЕКТЫВАЎ

Актыўна рыхтавалася да юбілейнага агляду мастацкай самадзейнасці сталіцы. У мусювых і рабных аглядах прыняло ўдзел 15 тысяч аматараў. Узнікла больш сарака новых калектываў. Гэта — хор камвольнага камбіната, агітбрыгада Мінскага радыёзавода, ансамбль скрыпачоў Палаца культуры прафсаюзу, танцавальныя групы падшпітніковага, аўтамабільнага і матавілазавода. Яны вылучыліся высокім творчым узроўнем, добрай арганізаванасцю, манерай выканання. Значна вырастае выкамеіцае майстэрства і аэтарніх калектываў. Іх рэпертуар папоўніўся многімі новымі творамі беларускіх кампазітараў, савецкай і зарубажнай класікі, фальклорнымі творамі.

12—14 лістапада праходзіў гарадскі агляд. У ім прыняло ўдзел каля 200 калектываў мастацкай самадзейнасці розных жанраў. Агляд выліўся ў малюнічае свята народных талентаў. Для драматычных калектываў, хораў і аркестраў, якім прысвоена высокае званне народны, 18 лістапада пачнецца спецыяльны агляд-конкурс, аб'яднаны Міністэрствам культуры БССР і Беларускай рэспубліканскім камітэтам прафсаюза работнікаў культуры ў гонар юбілею рэспублікі.

Т. КУРЫЛА,
дырэктар Дома мастацкай самадзейнасці Мінскага абласнога савета прафсаюзу.

ЛЕПШЫЕ Ў РЭСПУБЛІЦЫ

ПАДВЕДЗЕННЕ ВЫНІКІ РЭСПУБЛІКАНСКАГА КОНКУРСУ НА ЛЕПШЫЕ КНИЖКІ МАГАЗІН

У сакавіку святэлінага года Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па друку, БРК прафсаюза работнікаў культуры і Беларускае рэспубліканскае праўленне НТТ пааграфіі, і вышываўцаў аб'явілі конкурс «Лепшыя кніжныя магазіны», прысвечаны 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі. Мэта конкурсу — далейшае ўдасканаленне формы афармлення прапаганда, рэкламы і распусадзвання літаратуры, павышэнне культуры абслугоўвання пакупнікоў.

Лепшымі паказалі вынікі конкурсу. Лепшым у рэспубліцы прызнаны Цэнтральны кніжны магазін Гродна. Іншымі ўдзельніцамі прадпрыемства. Тады гучыць фармальнае вызначэнне функцыяў і задач кніжнага магазіна. Адна калектыву сталічнага Цэнтральнага кніжнага магазіна, які ўзначальвае Мінавін Вясільчык, Дуброўскі, вядзе сваю работу ў больш шырокім плане. Не проста гандляваць літаратурай, а з'яўляюцца прапаганда, даваць агульна-просветельны і ўзровень масы насельніцтва — вельмі імяна гэта прынесла заслужаны поспех калектыву.

Характэрны паказчык работы кніжнага гандлявага прадпрыемства — яго тавараабарот. У юбілейным годзе Цэнтральны кніжны магазін дабіўся рытмічнага выніку: прымаўляе за дзень па рэалізацыі літаратуры, а ўсяго за 9 месяцаў план выкананы на 105,7 процанта. Агульнае аб'ёмнае аб'ёмнае, 50-годдзю БССР і Кампартыі рэспублікі, у дапамогу вывучаючы тэорыю марксізма-ленінізма і рад іншых.

Калектыву магазіна ўстанавіў цешны кантат з праўленнем Саюза пісьменнікаў БССР. Беларускае пісьменніцка-кастальнае гаспадарства, тут арганізуюцца іх сустрэчы з чытацямі, абмеркаванне твораў.

Работнікі магазіна ўмею выкарыстоўваць і іншыя аб'екты прапаганда і рэалізацыі літаратуры: кніжныя базары і свята кнігі, абслугоўванне розных нарад, канферэнцыі, спецыяльныя вывады з літаратурай на прадпрыемствах.

Ва ўсіх аддзелах магазіна акуратна вядуцца журналы ўліку паступленняў новай літаратуры, арыгінальна пакупніцкага паставіна на індывідуальныя аб кніжных навінках праз радыёзавод, эканомію атрымаць. Вядзецца таксама ўлік заарбаваных плаціноў па кніжнай, афармляюцца папярэднія заказы на літаратуру.

Вялікую дапамогу работнікам магазіна аказае грамадскі «Савет сяброў кнігі» імя «Савета» рэспублікі. Савецкі рэкламныя матэрыялы на кнігі для перадачы іх праз радыёзавод, удзельнічаюць у розных навісках маршалаў. Вывістаў іх правядзены магазінамі нярэдка самі становяцца за кніжны прывілак.

Калектыву магазіна пераможцы рэспубліканскага конкурсу аказалі грашовую прэмію, узнагароджваюцца (гарадской грамадой Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку, БРК прафсаюза работнікаў культуры, а ўсе супрацоўнікі магазіна — значымі «Прапаганда і інтэлігент» Другі месцы ў конкурсе прысуджаны кніжным магазінам № 12 горада Віцебска і № 17 горада Гомеля.

БЕЛТА.

ТАЛЕНТ МАГУТНЫ, ВАРТЫ РАСІІ

УРАЧЫСТАЕ ПАСЯДЖЭННЕ Ў МАСКВЕ, ПРЫСВЕЧАНАЕ 150-ГОДДЗЮ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ І. С. ТУРГЕНЕВА

Есць у Расіі сьмны, якім памяншо народнай даравана бяспмерце. Такім абранікам любі і павагі нашчадні стаў пісьменнік Іван Сяргеевіч Тургенеў. Як прарок у будучае гучыць сёння са старонак яго раманаў «Вялікая, магутная, праўдзівая і свабодная руская мова». Мы з удзячнасцю першачытачоў адгортваем гэтыя старонкі, якія чароўна ўмясцілі ў сабе неаглядныя прасторы Радзімы, і гаворым Тургенеў: «Добры дзень!»

Дзень нараджэння гэтага вялікага сына зямлі рускай стаў нашым агульным вялікім святам. Мы адзначаем яго ў распусціках, гарадах і пасёлках. І як самы лепшы падарунак да юбілейнага ставім на кніжную паліцу краіны 1020 выданьняў твораў І. С. Тургенева, якія выйшлі за гады Савецкай улады тыяжым у 57 мільёнаў экзэмпляраў. Ці мог маршчы пісьменнік аб тым, што яго кнігі будуць выданыя на 60 мовах народаў СССР і зарубажных краінах!

Шчыра сваякі кветкі ля падножжа помніка І. С. Тургенеў, якая ў адкрытага ў Арле. І яшчэ не астылі ўражанні ад народных урачыстасцей у яго родным Спаскім-Дутавінае. Сёння свята ўжо ў Маскве. 12 лістапада ў Вялікім тэатры адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 150-годдзю з дня нараджэння І. С. Тургенева. З усіх чатырох ярусаў вядзь вялікі партрэт пісьменніка. У прадзюм — прадстаўнікі грамадскай сталіцы, дзеячы літаратуры і мастацтва, вучоныя, госці з іншых гарадоў краіны. Па запрашэнні Усеаюзнага юбілейнага камітэта на ўрачыстае прыехалі прадстаўнікі ўсіх братаў рэспублік, госці з усіх вайноў зямлі — з Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Манголіі, Польшчы, Румыніі, Югаславіі, з Англіі, Аргенціны, Канады, Пакістана, Парагвая, Францыі, Фінляндыі. У ліку гасцей — зямлякі Тургенева з Арлоўшчыны.

На ўрачыстым пасяджэнні прысутнічаюць таварышы А. М. Касыгіна, А. П. Кірыленка, К. Т. Мазураў, Д. С. Паланьскі, А. Я. Пельш, А. М. Шапелін, П. Н. Дзельчыў, Д. Ф. Успеняў, Б. М. Панамароў, М. С. Саломейка.

Словам аб І. С. Тургенеўе ўрачыстае пасяджэнне адкрыў вядомы старшыня Усеаюзнага юбілейнага камітэта Герой Савецкай Партыі Л. С. Собалеў.

Якім удзячнасцю павінен вядома пісьменніку, гаворыць Леанід Собалеў, каб твораў яго з'яўляліся стваральніка ад халаднага мора забяціць? Адбор у свет бяспмерце і строга, і справядліва. Прыжыццёва вядома, а можа, і слава многіх пісьменнікаў мінулага застала... Але вось цяпер не толькі тут, у Маскве, але і ў многіх гарадоў Савецкага Саюза і за рубяжом мы называем імя Івана Сяргеевіча Тургенева. Чым жа ён вызначыў свай бяспмерце на працягу больш чым ста гадоў пасля свайго ўступлення ў літаратуру?

Гэтаму ёсць некалькі прычын. Важнейшая рыса яго дзівога таленту — гэта здатнасць пачуць свайго часу. Тургенеў шчасліва здолеў аразумець яго складаны год, выдзельці галоўнейшыя матывы свай пераломнай эпохі.

Коратка, з лаканічным падрабязнасцю стварае ён партрэты людзей. Така слаўная галерэя «тургенеўскіх жаўцян». Тут кожнае аблічча краінае душы і ўразаецца ў памяць, томіць марай. І тут жа побач раіць уяўленне партрэт «жывых мошчаў» — Лукері: «металічныя шчокі», па якіх «сціліцца... сіліцца і не можа распыцца ўсмешка».

Такая бяспмерце разнастайны партрэты рускіх сялян, разначынцаў, перадавых людзей яго часу.

Робныя па свай сіле і партреты дваран-памешчыкаў. Яны вядзлівыя, без карыкатурысці, вядзь адразу ва ўсёй аб'ёмнасці і ўразаюцца ў памяць назавусяды.

Характэрна ўласнае выказванне Тургенева: «Эстэтычныя пачуцці прымусялі мяне ўзіць імяна добрых прадстаўнікоў дваранства, каб тым больш правільна даказаць маю тэму: калі сямьянка дрэўная, дык якое ж малако... Імяна таму і выбраў мною, каб даказаць іх нежыццяздольнасць».

Тургенеў узбагаціў рускую літаратурную мову. Ён надалі ёй невызначную выразнасць без мудрагелства, музычнасць без надуманых сучучай рытмаў, дзівосную малюнічасць і разам з тым народнасць і свабодную прастату. Паглядзіце, як лёгка распараджаецца ён так званымі дыялектызмамі — народнымі словамі, калі ў плаўна б'ягучай яго прозе праўдзівача народнае слоўца падобна да таго, як дзе-небудзь на лясной паланы пакажа з ялэнатраўя яркую сваю галоўку сунічка.

Тургенеў пры ўсім супрацьнасіях яго свядомасці, пры нягэзде з іншымі перадавым дзеячамі літаратуры, пракокам рэвалюцыі ўмеў насціць свае літаратурна-чужоўныя кнігі прагрэсўнай думкай, пратэстам супраць прымуся, нявысціцаю да ўзаконенага рабства, бо-лем за пакуты свайго народа і жаданнем заснаваць яго шчасце. Усё жыццё Тургенеў быў верны свай абавязавай вядзь ве — змагацца супраць прыгоннага права. Ён працягваў гэту вядзьку справу і пасля «вызвалення» сялян, якія засталіся без зямлі.

Іван Сяргеевіч — «чалавек невызначнага розуму», як скаява пра яго Вялікі, быў адным з самых адважных людзей свайго часу. Ён вучыўся ў Маскоўскім, Пецярбургскім, Берлінскім універсітэтах, добра вядома пісьмо еўрапейскі мовамі і латынью. Лепшыя людзі яго эпохі былі яго сябрамі, а часам і настаўнікамі: Геріцэн, Някрасаў, Вялікі, Станкевіч, Грабоўскі, Дастаеўскі.

Тут важна адзначыць яшчэ адну ўласцівасць кніжачай яго дзейнасці — дружбу з вядзьшымі пісьменнікамі Захаду. Яна дала яму магчымасць стаць актыўным прапагандастам рускай літаратуры за рубяжом — заслуга сапраўды гістарычная.

Рыцарскае служэнне літаратуры выявілася яшчэ і ў тым, што ён настаяма прафсаюзу у яе як на Захадзе, так і ў Расіі, таленты яшчэ не вядомыя. Характэрна яго падтрымка маладога Эміля Зяля. І колькі пісьмаў напісаў ён у Расію, звяртаючы ўвагу рэдакцыі на прысланыя яму рукапісы!

Есць яшчэ адна рыса: бяспмерце любіць да радзімы, яе пады, дубовых гаў і бяроз, да сэрбранаў звыклісці рак. Нады-вытэй яра, выпулка, чульва праходзіць гэтая тема па ўсёй творчасці Тургенева.

Вядзь што ж такое бяспмерце пісьменніка? Яно падобна на зьяненне гагасвай зоркі.

Дзяміна даўно нейкая зорка невядомай нам галактыкі, — не вытрымаўшы ўласнага няспрыянага напалу, узарвалася і знікла. Але святло яе праз вякі ўсё яшчэ паходзіць да нашай зямлі, і мы на нашым небасхіле бачым урачыстае яе зьяненне.

Вялікі пісьменнік Тургенеў стварыў за свай жыццё згустак духоўнай, разуמוвай, мастацкай, грамадскай энэргіі таго сільна, што святло гэтай зоркі вельмі ўжо доўга гай зьяне нам ва ўсёй магутнасці і будзе зьяць чалавечню яшчэ доўгія гады.

Гэта — зьяненне бяспмерця ўсёх створаных яго геем вобразаў.

Гэта — сіла яго думкі. Гэта — абаяне яго мовы. Гэта — боль яго сэрца ў гнеўным праце супраць насілля паню над рабамі. Гэта — вера ў лепшы будучыню пакутаваўшага пры яго жыцці роднага народа.

Слава востра рускай літаратуры, хто ў створаных ім кнігах увасобіў свой век, свой народ, яго мары — і набыў гэтым свай бяспмерце!

З дакладам аб жыцці і творчасці І. С. Тургенева выступіў акадэмік М. П. Алаксееў. Ён гаворыць:

Наша краіна, а з ёю разам і ўсё чалавецтва, аддаюць даніну ўдзячнай памяці і павагі вялікаму мастаку рускага слова, выдатнаму і праслаўлену майстру ўсёй еўрапейскай літаратуры XIX стагоддзя. Нас ахвіляе пры гэтым пачуццё асабліва народнай годнасці: Тургенеў быў адным з першых рускіх пісьменнікаў, хто заслужыў сапраўды сувесную вядомасць. Менавіта ён вывёў рускую літаратуру на шырокія прасторы міжнароднага прызнання.

За ім, па той жа ўзыходзячай даросе славы, неўзабаве пайшлі іншыя рускія пісьменнікі, якія хутка заваявалі яшчэ больш ярка зьяючыя вякі і атрымалі больш гучныя імяны — Леў Талстой, Дастаеўскі, Чаху, пазней — Горкі. Але Тургенеў быў іх агульным папярэднікам на гэтым шляху.

Акрамя таго, менавіта ён здолеў прывабіць замежных чытачоў творами тых рускіх аўтараў, якіх лічылі сваімі настаўнікамі і перад якімі сцілаўся сам: так, свабодна вядомачы ўсім еўрапейскімі мовамі, ён дзейна знаёміў Заходнюю Еўропу з Пушкіным, Гоголем, Вялікім, Лермантавым, не кажучы ўжо аб яго паспяховых намаганнях прадставіць чытачам еўрапейскіх краін і маладшае пакаленне сучасных яму рускіх пісьменнікаў.

Дзейнасць Тургенева па азнаямленні Еўропы з нашай айчынай літаратурай, старой і новай, была працягла, шырокая і плённая. Ён надалі велізарную сілу рускай літаратурнай мове, магутнай, праўдзівачай, свабоднай,

ТАЛЕНТ МАГУТНЫ, ВАРТЫ РАСІ

(Заканчаны. Пачатак на 1-й стар.)

Дакладчык адзначае, што характэрную рысу творчай асобы Тургенева складала здольнасць хутка агуліцца на ўсё тое новае ў беларускай рэвалюцыі, у чым угледзіваў ён сэрце будучага развіцця, на кожную выдатковую думку, якая толькі пачынала пранікаць у грамадскую свядомасць. Менавіта гэты адчуванне новага рабіла ўсе яго творы надзвычайна і сямім лепшым і ўсеабдымным значэнні гэтага слова. Гістарычнае значэнне літаратурнай творчасці Тургенева, які адказаў на ўсе асноўныя пытанні і задачы свайго часу, не маглі таму не прызнаць найбольш дасягаваным яго сучаснікі. І ў неспраўна Тургенева Салтыкова-Шчадрін меў поўнае права адзначыць: «Літаратурная дзейнасць Тургенева мела для нашага грамадства кіруючае значэнне».

Пасля смерці Івана Сяргеевіча Маскоўскага «Таварыства аматараў рускай славістыкі» меркавала наладзіць адкрытае пасяджэнне, прысвечанае ацэнцы яго дзейнасці, і звярнулася да Л. М. Талстога з просьбай працягнуць прысвечаны Тургенева доклад. Маскоўскія ўлады, аднак, не дазволілі гэтага пасяджэння — дужа моцная была цяжавіца кіруючай клікі і самага цара, так выразна выказваючы ў зняважлівай фразе самадэяржа, якая абладала ўсю дамаючую Расію пра весты аб смерці Тургенева: «Адным нігілістам менш!».

Выступленне Талстога не адбылося, хоць ён доўга рыхтаваўся да яго. Многае з таго, што ён думаў аб Тургенева, Талстой выказаў пазней: «Галоўнае ў ім — гэта яго праўдзівасць... Тургенеў добра гаворыць заўсёды тое самае, што ён думае і адчувае... Таму ўдзяненне Тургенева на нашу літаратуру было самае добрае і плённае. Ён жыў, шукаў і ў творчых сваіх выказав тое, што ён знайшоў, — усё, што ён знайшоў».

Праўдзівасць, веру ў прыгажосць, любоў і самадзяржаўнасць — вось што Талстой убачыў у творчых Тургенева. І яна неабходна зараз лішні раз зазначаць аб тым, што столькі разоў справядліва зазначалася яму ў грамадскаму заслугу сучаснасці і нашчадкамі. Самадзяржаўна барацьба супраць прыгонніцтва, гаража, шчырае спачуванне абядоленым сялянам, упяршыню ў «Запісках паліўнічага» пазначаным ва ўсіх асаблівасцях і звычках, усхваляваная ўста да ўсіх ідэйных пільнаў рускага грамадства зноў даверну — усё гэта даўно і неспрэчна забяспечыла Тургенева ганаровае месца сярод рускіх пісьменнікаў.

Дакладчык напамінае аб індывідуальных асаблівасцях Тургенева, пісьменніцка-мастацка. Англіійскі пісьменнік Джон Галсуорці, спазнаўшы ў сваёй творчасці чароўную абаяльнасць твораў Тургенева, лічыў яго найвялікшым паэтам, які пісаў правай. Выказваючы гэтую думку, Галсуорці не ведаў, што яна была ўжо выказана за паўстагоддзя да таго рускім паэтам М. А. Някрасавым. «Ты паэт больш, чым усе рускія пісьменнікі пасля Пушкіна, разам узяты. І ты адзін з новых валоўдаш формай — ішняя даючы чытачу сыры матэрыял... дзе трэба ўмець браць паэзію», — пісаў Някрасаў Тургенева ішчэ ў 50-я гады, у тую наву, калі толькі паявіўся «Рудзін». Падобная ж меркаванні выказваў таксама Герцэн. У сваёй ніізе «Аб развіцці рэвалюцыйных ідэй у Расіі» ён усючы ў «Запіскі паліўнічага», назваўшы іх «шэдэрамі Тургенева». Пазней, але ішчэ да выхаду «Вашкоў і дзясцін», ён назваў Тургенева «найвялікшым сучасным рускім мастаком». Такую ж ацэнку выказаў і другі вядомы рэвалюцыйны дзеяч П. А. Крапоткін, які сустракаўся з Тургеневым у Парыжы незадоўга да яго смерці.

Тамі чынам, веліч Тургенева як пісьменніка яго сучаснікі бачылі не толькі ў тым, што ён зазнаў самыя важныя, са-

мыя надзённыя пытанні сваёй імклівай і кіпучай эпохі, але і адноснаму тое, што бачыў, з неаўторнай мастацкай сілай; аб радзіме, аб сваёй краіне, аб сваім народзе ён пісаў з такім майстарствам і пранікнёнасцю, як гэта ўдавалася толькі вельмі мяккім. Недарэмна яго творы глыбока ўдзялілі і на тых, хто ніколі не быў у Расіі, хто не бачыў яе прыроды, паказаных ім рускіх сялян, прадстаўнікоў гарадскога інтэлігенцыі. Для заходніх чытачоў працы Тургенева азначала часам болей, чым пачынаць у Расіі і пачынаць яе на ўласныя вочы.

М. П. Аляксееў прыводзіць прыклады шырокай папулярнасці творчасці Тургенева ва ўсім свеце. Французская пісьменніца Ж. Санд пісала Г. Флаберу пра Тургенева: «Які талент. І наколькі своеасабылі і магутны Я знаходжу, што за мягою ішчэ лепш, чым мы!» Прачытаўшы «Вяснавыя воды», яна гаварыла: «Здаецца, што знаходзіцца ў чароўным, залітым сонцам садзе». Самому ж Тургенева, якому яна вядла блізка, пісала: «Усе павінны вучыцца ў вас, усё баче выключэння».

Танкі вучылі — прамых і ўскосных — было шмат ва ўсіх краінах свету. Тургенеў заўважыў усё сваім адчуваннем суразмернасці, прастаты і гарманічнасці, якія выхаваны былі даўгачасовым выхаваннем усіх мастацтваў, асабліва музыкі і жывапісу.

Еўрапейская і, шырэй, сусветная слава Тургенева складалася на працягу дзесяцігоддзяў. У гісторыі распаўсюджвання яго твораў па ўсім свеце былі свае прыпылкі і адхіленні. Не ўсё яго творчыны яму за мягою (як і на радзіме) няўменны поспех. Але ў некаторых літаратурах былі гэтыя цэлыя перыяды, адзначаючы імя імем. Кнігі Тургенева знаходзілі сваё чытацкае і прыхільнае усюды, дзе і сурова праца і ў мучае талентаў упералі вучыць новым адносинам да жыцця і працы, выклікалі няўнісць да ўціску і прыгнёту.

Не даўна, што такое ўдзяненне твораў Тургенева працягвалася доўга і працягваецца дагэтуль. Амерыкайскі пісьменнік Сінклер Лёйс у прамове да новага выдання «Вашкоў і дзясцін» Тургенева ў англійскім перакладзе пісаў, што з яго пункту гледжання ў духоўным адбачы Базарова няма нічога, што ўдзяляла б архаічным ці наўдлым для нашага часу і што для яго самага раман Тургенева такі ж сучасны, як і творы О'Нейла да Хэмінгвэя.

Тургенеў гаворыць дакладчык, асабліва наву не паслужылі а гераічны пачатак у чалавеку. Тургенеў прызнаваўся, што ён надае асабліва значэнне ўменню чыіна ўдзяляцца і ўзнаўляць імгненні пералому, імгненні, у якія мінулае памірае і нараджаецца нешта новае: гора таму, хто не ўмее ішчэ адчуваць — і або ўпарта прытрымліваюцца мёртвага мінулага, або дачасна хоча выклікаць да жыцця тое, што яшчэ не выспела». Пра гэта негэта не ўспомніць, калі мы спрабуем вызначыць адносіны Тургенева да рэвалюцыі і да рускага рэвалюцыйнага руху, які ён назіраў у апошнія дзесяцігоддзі свайго жыцця.

М. П. Аляксееў падкрэслівае, што ўдзяненне аб рэвалюцыйна асацыятыўна звязалася ў Тургенева з малодасцю і пачуццёва каханнем. У сваіх «Вяснавыя воды» ён пісаў: «Першая любоў — гэта рэвалюцыя: аднастайна-правільны лад усталяванага жыцця разбіты і разбураны ў адно імгненне, малодасць стаіць на барыкадзе, выноса ўзваяецца яе чырвоны сцяг, і што б там упердаць яе ні чакала — смерць або нове жыццё, — усяму яна пасляе сваё ўдзяненне прыватнаму». Сам Тургенеў не быў рэвалюцыянам у прамым значэнні гэтага слова, але ён блізка да многіх іншых пісьменнікаў падшоў да разумення рускага рэвалюцыйна дзеяча яго часу. Не збудзем, што гэта ён ствараў слаўныя верш у прозе «Парог»,

дзе паказана гераічная руская дзяўчына, што гатова аддаць сваё жыццё рэвалюцыйнай справе, і што гэты невялікі твор у рускім дэталым друку мог убачыць свет толькі ў 1905 годзе. У напісанай П. Ф. Якубовічам-Мельніным прамацаў ад імя рэвалюцыянераў-нарадавольцаў, якая распаўсюджвалася ў Цяцярбургу і да пахавання Тургенева, адзначалася, што памёршы пісьменнік «быў праўдзівым і сумленным вестуном ідэалаў сцэлага парагу маладых пакаленняў, песьняром іх бясспрымаку і душовай барацьбы, то страшных сумненняў, то безапаветнай гатоўнасці да ахвяр. Вобразы Рудзіна, Тисарова, Елены, Вазарова, Няжданова і Маркелова — не толькі жывыя і выхаваныя з жыцця вобразы, але, як і даўным гэта падаста з першага прыору — гэта тылы, з якіх брала прыклад малады і які сама стваралі жыццё».

Бадай ішчэ больш даўнай уадбачы праграднасць, толькі ўдзяненне Тургеневам у рамана «Новае» постаць друга і памочніка Саломіна — Фабрычнага рабочага Паўла. Самостройны, энергійны, Павел, мастроў, але шырока гледзячы на жыццё, таксама марыць аб лепшай будучыні.

У адным з пісем Тургенева, напісаных з Парыжа ў канцы снежня 1876 г., ёсць таякое прынаіне пісьменніка аб гэтай толькі эскіза акрасленай ім асобе: «Можна быць, мне варта было б больш выразна абазначыць фігуру Паўла, саломіна-скага фактумога, будучага на-роднага рэвалюцыянера; але гэта занадта буйны тып — ён стане з часам (не пад мам, яядома, паром, — я для гэтага занадта стары, і занадта доўга жыць не ў Расіі) — цэнтральнай фігурай новага рамана». Да гэтых слоў негэта не пруслыўна, яны ўтрымлівалі ў сабе дазвосна гістарычнае прадбачэнне. І дарэчы, трэба дадаць, што мы толькі наўдана прачыталі гэтыя словы ў сапраўдным выглядзе. У пісьме, з якога мы прывялі цытату і якое ўпершыню надрукавана было толькі ў 1892 годзе, дзясцору не прапусціла слоў «народнага рэвалюцыянера» і замяніла іх іншымі — «будучага дзеяча», ад чаго яны і страцілі сэнс. Такім чынам, Тургенеў ужо ў 1876 годзе быў усвядоміў, што цэнтральнай фігурай новага рамана стане народны рэвалюцыянер. Гэты раман сапраўды быў напісаны, але толькі ў ходзе першых рускіх рэвалюцый 1905 года, і з'явіўся ён з-пад пера Горлака.

Тургенеў належыць да ліку тых пісьменнікаў, гаворыць у заключэнне М. П. Аляксееў, без якіх немагчыма ўявіць гісторыю рускай літаратуры. Ён працяў доўга і цяжкае жыццё і ведаў усё выдатных людзей свайго часу. Ён пацужу дзясцін ішчэ як сучаснік Пушкіна, якому ён толькі адноўны бачыў дыялог, і скончыў яе, думаючы аб будучыні Расіі і наступных пакаленнях. Спалучыў Тургенева належыць савецкаму народу. Яна жыла і патрыяіна нашаму народу, таму што яна бясмяротная.

Слова прадстаўляецца першаму сакратару Арлоўскага абласнога Камітэта КПСС Т. І. Сакалоў.

Для жыхароў Тургенеўскага краю, сказаў ён, як і для ўсіх савецкіх людзей, імя пісьменніка заўсёды было сімвалам велічы тэня рускага народа. Мы любім і шануем Тургенева яшчэ і тое, што ён працяў усё жыццё сваё правае ў сэрцы любоў да роднага краю, да сталіцы, даўго і пералескаў Арлоўшчыны, да горада Арла.

Сялета ўсе жыхары Арлоўскай вобласці ўрачыста адзначаюць 150-годдзе з дня нараджэння свайго вялікага земляка. Многія тысячы рабочых і наўдана кантактаў з савецкай культурай, з іншымі народамі. Мы павінны ў духу Тургенева зрабіць усё, каб нашы літаратурныя наптоўнікі і праўдзівыя думкі сталі здабыткам усяго чалавецтва.

Па даручэнні пісьменнікаў і вучоных Францыі на пасяджэнні выступіў прафесар Анры Гранжар.

Ён адзначыў, што Тургенеў быў першым рускім пісьменнікам, слава якога лічыць пры жыцці прагучала на ўсю Еўропу, таму што яго творы былі вельмі хутка перакладзены на ўсе галоўныя заходне-еўрапейскія мовы. Нашы пісьменнікі любілі яго не толькі як калегу, але таксама як пасланніка рускай літаратуры ў Францыі, нават як паўпрада ўсей літаратурнай Еўропы. Ён перакладаў з ліста французскім калегам, які не ведаў моў суседніх краін, англійскіх, нямецкіх і італьянскіх пісьменнікаў.

Прыехаўшы ў Францыю, калі яму было амаль трыццаць гадоў, ён быў усю чалавекам сталым на сваёй радзіме. Ён быў чалавекам глыбока рускім. Такім ён і застаецца — вялікім пісьменнікам зямлі рускай.

Усхваляваным было выступленне студэнткі Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта Людмілы Білявай. Яна гаварыла, што Расія ніколі не была Пушкіна, Лермантава, Гоголя, Дастаўскага, Талстога... Намасціма яна і без Івана Сяргеевіча Тургенева, усё жыццё і дзейнасць ягога заўсёды былі звязаны з ілісам радзімы і народа. Усе творы Тургенева напоўнены высокай маральнай чыстай.

Студэнтка паказала ўсім маладым людзям, які мага больш чытаць і ўнікаць усёй душой у творы любімага рускага пісьменніка.

Слова—англійскаму пісьменніку Алану Сілітоў.

Разумеючы душу простага народа, у сваіх першых кнігах, гаворыць ён, Тургенеў праікаў у душу кожнага, звяртаючыся да ўсіх, чыі сэрца было адкрыта, каб прачытаць яго і зразумець. Праза Тургенева валодала пераканаўчасцю і чалавечасцю.

Мне застаецца сказаць, гаворыць у заключэнне А. Сілітоў, што Тургенеў заўсёды займаў самае вялікае месца ў мам сэрцы. Я ніколі не забуду, што «Запіскі паліўнічага», расказаўшы праўду аб жыцці бедных сялян, дамагалі іх канчатковаму вызваленню.

Выступае прадстаўнік літаратурнай Расіі пач Мікалай Рыленкаў.

На вялікіх прасторах нашай Радзімы, гаворыць ён, наўдана зноўдзена хоць адзін культурны чалавек, які ў юнацтве не быў бы зачараваны Тургеневым.

Тургенеў зачаровае нас сваёй верай у жыццё, сваёй любоўю да радзімы, сваім уменнем знаходзіць паэзію ва ўсім, чым жыць, з чым сутыкаецца чалавек. Карацей кажучы, чароўнасць Тургенева ёсць чароўнасць душойнай высакароднасці. Гэтая высакароднасць выявілася ў яго як у шырыні поглядаў, так і ў вернасці лепшым нацыянальным традыцыям пераломных дзесяцігоддзяў дзясцінастага стагоддзя. Але арчай за ўсё яна праявілася ў барацьбе саўдзельніцтва мастака да чалавека. Чароўнасць таленту Тургенева дамагае захавань чыстасці сэрца і высакароднасць душы ў самых цяжкіх абставінах. Гэта тая чароўная крыніца, якая не толькі наталіла смугу, але і наўдана ўсю нашу істоту трапятлім адчуваннем радасці жыцця. У гэтым залог бясмерця вялікага мастака.

Выступаючы з заключным словам, Л. С. Собалеў адзначыў, што тургенеўскае свята набыло ўсенародны характэр. У школах і на заводах, у калігасх і дамах культуры, ваініскх частях, сказаў ён, усюды сёлета былі імянінкі Івана Сяргеевіча. Л. С. Собалеў падзяляў уражаннямі аб сустрачх з жыхарамі Арла, Спаскага-Лугавінава. Найбольш значным па пачуцці, адзначыў ён, па сардэчнай ішчэ быў вечар у калігасе сёла Спаскага і задушыўня гутары з сучаснымі землякамі Тургенева — арлоўскімі сялянамі.

Л. С. Собалеў выказаў ўдзяненнасць нашай партыі і ўраду за неспрэчны ўдзел у арганізацыі гэтага паўсямяснага свята.

Пасля пасяджэння адбыўся вялікі канцэрт, у якім прынялі ўдзел артысты Масквы, Ленінград і Спаска-Лугавінаўскі народны хор.

ТАСС.

ПЯСНЯР ЗАЛАТОЙ РАНИ

ДА 60-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІХАСЯ БАГУНА

У маёй памці Міхася Багун застаўся маладым. Помяню яго на літаратурных вечарах канца дзясцінастага і пачатку трыццаціга гадоў. Як зараз чую яго голас — невяскоі юнак у скуронай куртцы хатнічна і ўрушана чытае свае вершы рабочым:

Рытму працы,
Рытму годных перамог,
Свае рыкі,
Свае сэрцы аддамо!

Ён быў аддзены сэрцам Радзіме, рэдаваўся новай вай, прынесенай рэвалюцыі, і ўдзяненнасць марыў аб будучыні.

У пазію Міхася Багун прыйшоў у другой палове дваццятых гадоў. Першы яго верш быў надрукаваны ў газеце «Беларуская вясна» ў 1926 годзе. Які і аногія вершы таго часу, гэты верш поўніўся закліканнем і радасцю, энтузіязмам народа, абуджанага Кастрычнікам да новага жыцця.

Міхася Багун быў пэтам з маладзёжнай катары — адным з тых маладых вясковых хлопцаў, якіх паклікала да творчасці рэвалюцыя.

Да школы яму, сэрца (бацька М. Багуна памёр вельмі рана), дзясцінае пачына і падсласам, і перабачам у вясковых бацькаў, Кастрычнік даў яму магчымасць вучыцца. У 1927 годзе М. Багун

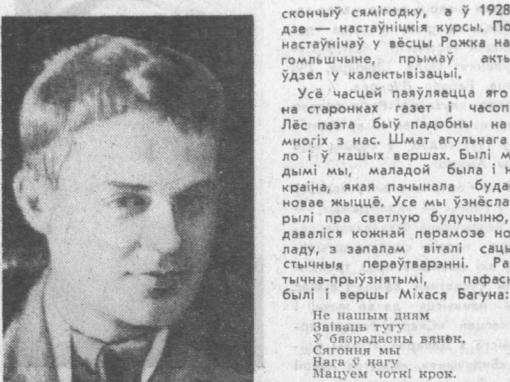
Тэк, сэрца яго спявала пра першыя крокі, пра залатую рань (першы зборнік паэта называўся «Залатая рань»), пра поспехі сацыялістычнага будучыцтва.

Слова паэта набрала творчы разгон. Выходзілі кніжкі — «Залатая рань», «Раха буры», «Рэвалюцыя». М. Багун працаваў над пэмай «Канчыта з-пад Таледэ», піша апаэдыі для дзясці, перакладае на беларускую мову раманы «Як гартвалася сталь», Пятраваўна і самарытына ставіцца ён да сваёй працы. Набліжлася стацельсць.

Сёння яму было б шасцідзясці гадоў. А дата яго смерці ўжо такяка далёкая...

Успамінаючы гады станаўлення і думання беларускай савецкай пэзіі, мы добрым словам згадваем і аднаго з песьняроў нашай «залатой рані» — Міхася Багуна.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

У маёй памці Міхася Багун застаўся маладым. Помяню яго на літаратурных вечарах канца дзясцінастага і пачатку трыццаціга гадоў. Як зараз чую яго голас — невяскоі юнак у скуронай куртцы хатнічна і ўрушана чытае свае вершы рабочым:

Рытму працы,
Рытму годных перамог,
Свае рыкі,
Свае сэрцы аддамо!

Ён быў аддзены сэрцам Радзіме, рэдаваўся новай вай, прынесенай рэвалюцыі, і ўдзяненнасць марыў аб будучыні.

У пазію Міхася Багун прыйшоў у другой палове дваццятых гадоў. Першы яго верш быў надрукаваны ў газеце «Беларуская вясна» ў 1926 годзе. Які і аногія вершы таго часу, гэты верш поўніўся закліканнем і радасцю, энтузіязмам народа, абуджанага Кастрычнікам да новага жыцця.

Міхася Багун быў пэтам з маладзёжнай катары — адным з тых маладых вясковых хлопцаў, якіх паклікала да творчасці рэвалюцыя.

Да школы яму, сэрца (бацька М. Багуна памёр вельмі рана), дзясцінае пачына і падсласам, і перабачам у вясковых бацькаў, Кастрычнік даў яму магчымасць вучыцца. У 1927 годзе М. Багун

Тэк, сэрца яго спявала пра першыя крокі, пра залатую рань (першы зборнік паэта называўся «Залатая рань»), пра поспехі сацыялістычнага будучыцтва.

Слова паэта набрала творчы разгон. Выходзілі кніжкі — «Залатая рань», «Раха буры», «Рэвалюцыя». М. Багун працаваў над пэмай «Канчыта з-пад Таледэ», піша апаэдыі для дзясці, перакладае на беларускую мову раманы «Як гартвалася сталь», Пятраваўна і самарытына ставіцца ён да сваёй працы. Набліжлася стацельсць.

Сёння яму было б шасцідзясці гадоў. А дата яго смерці ўжо такяка далёкая...

Успамінаючы гады станаўлення і думання беларускай савецкай пэзіі, мы добрым словам згадваем і аднаго з песьняроў нашай «залатой рані» — Міхася Багуна.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

ПРЭМ'ЕРА У СТУДЭНЦІМ КЛУБЕ

Драматичны калектыў Беларускага тэхналагічнага інстытута пад кіраваннем рэжысёра К. Міхайлавай падрыхтаваў новую работу — спектакль па п'есе У. Галубка «Суд». Самадзейны калектыў паказаў яго на рабніным і гарадскім аглядзе мастацкай самадзейнасці, прысвечаных 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі.

На здымку — сцэна са спектакля. У ролі: Гарбуза — студэнт Валічкін Сырамалотаў, Гарбузіхі — студэнтка Людміла Букасава.

Фота В. БАРАХАТАВА.

ВЕТЭРАНЫ РЭВАЛЮЦЫІ РАСКАЗВАЮЦЬ

Віцебская гарадская дзіцячая бібліятэка імя Гайдара часта наладжвае для сваіх чытачоў сустрачкі з ветэранамі рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў.

На рашнік «Ленін і бальшавікі ў рэвалюцыі» кні бібліятэка рыхтавала разам з вучнямі восьмі класаў 4-й сярэдняй школы, уладжваючы ў гэты дзень чытацкіх гонарды пачыночкі і астаўнікі Тургенева — арлоўскімі сялянамі.

Л. С. Собалеў выказаў удзяненнасць нашай партыі і ўраду за неспрэчны ўдзел у арганізацыі гэтага паўсямяснага свята.

Пасля пасяджэння адбыўся вялікі канцэрт, у якім прынялі ўдзел артысты Масквы, Ленінград і Спаска-Лугавінаўскі народны хор.

ТАСС.

ры Беларускай кампзітару. Прайшоў цыкл перадач аб кампзітару і вынаўдчых рэспублікі. Рытучэца перадача «Някі рампы», у якой будзе расказана аб новых пастановах Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета. Аб Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі расказае перадача «Тут рама набывае крылы». Аб жулен конкурсу на лепшую кантату, пэсню, невялікі сімфанічны твор, прысвечаны славянму юбілею.

Вытэ жарт, што супрацоўнік газет падчас больш карыстаюцца кілею і жокамі, чым пэром. Жарт жартам, а вось рэдактар рэдые вадзіцца кілею і жокамі працаваць кожны дзень. Без іх зняціці цікавую думку ў жытнім запісе, спольненым на пэрку, проста немагчыма.

Ок, гэтая магнатофонная стужка! Колкі яна прыносіць і радасці і гора рэдактару.

Пачнем з радасці. Знешні чалавек з цыксым лясам. Ён гаворыць шыра, гора, і ўсе нонясы яго перажыванні добра пакаліся на стужку. Рэдактар хвалюецца і перажывае разам з ім, ён усю ўваўляе, як гэты голас будзе гукаць у перадачы, як мільёны радыёслухачоў, затэіўшы дыханне, будучы сядзець каля радыёпрыёмнікаў і слухаць яго.

Ну, а цяпер пра горыч. Справа ў тым, што тая плёнка — гэта звычайны паўфабрыкат запісу. Але каб ён стаў гатовым «вырабам», перадачы, рэдактару трэба зрабіць марфон і шэ ў адзін кілемер — у самым прамым сэнсе гэтае слова. Старт — у аператыў. Трэба паспець заначыць чэргу (у іншых рэдактару таксама цікавыя заны, якія таксама гараць жаданнем хутчэй дасяці іх да радыёслухачоў). Тут лішні трэба перагнаць са скорасці 9 абаротаў у мінуту на 38. Але вось плёнка перанясена. Рэдактар садзіцца за стэдынарны магнатофон, прыкладвае навушнікі і «здымае» тэкст, гэта значыць перапісвае звычайнай аўтарукай на звычайную паперу. Божа, здаецца, які запісваў, дык не было столькі памылак у чалавека. Хутэй трэба пускіць у ход жокаў, кілеячэ астаці. Потым матэрыял перадрускаваецца на машыны, а рэдактар бліжыць у рэжымсэрца дэмавіцы аб запісе перадачы. По-

тым запіс. Потым праслухоўванне — спачатку кантрольнае, потым з галоўным рэдактарам. На думку галоўнага трэба ішчэ «адчыніць». Зноў жокаў, кілей, зноў стужкі. І вось, нарэшце, падпісаны харобок з перадачай. Усе, завершана праца цылага дня. А затура ў эфіры прагучыць матэрыял і зойме... адну мінуту і дваццці секунды.

Шмат клопатаў зараз не толькі ў рэдактару, але і ў рэжымсэру. Пад кіраваннем галоўнага рэжымсэра М. Тройцкай яны распрацоўваюць сцэнарый радыёспектакляў «Праз гадзі» (па аднайменным рамана Платона Галеваца), «Герой нашы» (па аповесці Эдуарда Самуіляна), «Рудзінскае рэспублікан» (па аповесці Сяргея Грахоўскага) і «Усё ўлада Саветам» (па драматычнай пэсе Міхася Клімковіча). Усе яны прысвечаны юбілею рэспублікі.

Праца рэжымсэра таксама складаная і своеасабылівая. Радывячкінаўцы пазбывалі такіх бясціных для артыста элементаў ігры, як міміка, жэст, няправільная манэра, нарэшце, жытні кантакт з гледацельнай масай. На дапамогу рэжымсэру і акцэрам прыходзіць шумавыя эфекты. Яны ствараюць неабходную для правільнага ўспрымання твора атмасферу месца дзеяння, якія маюць неабходны дыялекты. Загадзя запісаны на магнатофон стужку прымоты прымушваюцца слухача паверыць, што дзея адбываецца ў навалішч. Шэ-бет птушак, шчарканне коныкаў у траве, узятая ў паліцы фанаткі, пераносіць яго ў базавоблачны горацы дзясціны.

Музыка таксама ўносіць сваю долю — падкрэслівае драматызм або кіямі сітуацыі, дапамагае і палічувае рысы характары дзеючых асоб, іх перажыванні, а часам нават змяняе тэатральную асцэнку — абвясчае антракт або канец спектакля.

Рэжымсэры радыё працуюць у цесным кантакце з гукэржымсэрам. Уж

